

Właściwość przedmiotowa sądów arbitrażowych

- 1) Umowy cywilnoprawne pomiędzy podmiotami gospodarczymi
– właściwość sądu arbitrażowego w pełnym zakresie;
- 2) Umowy cywilnoprawne pomiędzy podmiotem gospodarczym a klientem indywidualnym (umowy konsumenckie)
– możliwe, ale w praktyce rzadko spotykane;
- 3) Umowy pomiędzy podmiotem gospodarczym a organem administracji państwowej
– sąd arbitrażowy nie jest właściwy do rozpatrywania.

Przykładowe relacje, w których przedmiot sporu może rozstrzygać sąd arbitrażowy (1)

1) Relacje handlowe przewoźnik – odbiorcy usługi przewozowej:

np. odpowiedzialność stron za niewykonanie lub niewłaściwe wykonanie usługi przewozowej w sytuacji szkód o większym rozmiarze np. zniszczenie ładunku wskutek katastrofy kolejowej, spowodowanie wypadku wskutek niewłaściwego rozmieszczenia ładunku itp.

2) Relacje handlowe przewoźnik – dostawcy dóbr i usług:

np. wskutek przedłużenia procesu certyfikacji – z różnych przyczyn – tabor nie zostanie przekazany terminowo do eksploatacji, a beneficjent środków unijnych będzie musiał zwrócić w pełni lub częściowo uzyskane dofinansowanie, będzie on miał roszczenie w stosunku do pozostałych zaangażowanych stron.

3) Relacje handlowe zarządca infrastruktury – dostawcy dóbr i usług:

jak wyżej. Wymagania dotyczące właściwości wyrobów do budowy infrastruktury kolejowej opisane są skomplikowanym systemem Technicznych Specyfikacji Interoperacyjności, Norm Europejskich, Kart UIC i OSŻD oraz norm krajowych, posługujących się trudnym słownictwem specjalistycznym, co utrudnia rozpatrywanie ich przez sądy powszechne.

Przykładowe relacje, w których przedmiot sporu może rozstrzygać sąd arbitrażowy (2)

4) Relacje handlowe przewoźnik – zarządca infrastruktury:

Urząd Transportu Kolejowego rozpatruje wyłącznie skargi związane z formalną stroną wykonywania umów o dostęp do infrastruktury. Sprawy o charakterze cywilnym np. odpowiedzialność stron za szkody powstałe w trakcie realizacji procesu przewozowego mogą i powinny (ze względu na specjalistyczne regulacje prawne) być rozpatrywane przez sąd arbitrażowy.

5) Relacje przedsiębiorstw kolejowych z towarzystwami ubezpieczeniowymi:

W razie spowodowania wypadku kluczowe znaczenie ma ustalenie udziału poszczególnych podmiotów w powstaniu szkody, przekładające się później na wartości wypłacanych przez poszczególnych ubezpieczycieli odszkodowań. Wymaga to bardzo głębokiej wiedzy eksperckiej i szczegółowej analizy informacji źródłowych, co może zapewnić tylko arbitraż.

6) Relacje zarządcy infrastruktury z kontrahentami w zakresie inwestycji:

Rozstrzygnięcie sporu, który powstał w trakcie realizacji zadania inwestycyjnego wymaga nie tylko głębokiej wiedzy z zakresu techniki, technologii i organizacji robót w branży lub branżach, których roboty objęte są przedmiotem sporu, ale również strony formalnej (zasady FIDIC, racjonalna interpretacja SIWZ, w tym Opisu Przedmiotu Zamówienia itp.).

Arbitraż w Polsce i na świecie

- Polubowne, pozasądowe rozstrzyganie sporów w sprawach majątkowych lub o prawa niemajątkowe mogące być przedmiotem ugody sądowej
- Liczba spraw rozpoznawanych w Polsce przez trybunały arbitrażowe stale rośnie
- W 2012 roku rozstrzygnęły one jednak niecałe **0,1% wszystkich sporów, tj. ok 800,**
- Dla porównania: do polskich sądów powszechnych w 2012 roku wpłynęło ponad **1,4 mln spraw,**
- W Polsce **4%** wszystkich sporów gospodarczych rozpatrywanych jest w drodze arbitrażu
  - Najwięcej spraw związanych z najmem i dzierżawą oraz kontraktami budowlanymi
- Przewaga spraw o wartości przedmiotu sporu od 10 do 100 tys. zł, jedna trzecia spraw między 100 tys. zł a 1 mln zł
- Według statystyk Banku Światowego **3%** spraw gospodarczych na świecie rozstrzyganych przez sądownictwo arbitrażowe
- W krajach rozwiniętych większość sporów gospodarczych toczy się w trybie postępowania arbitrażowego
  - W Niemczech **65%** postępowań arbitrażowych rocznie w stosunku do spraw rozpatrywanych przez sądy powszechne

Sądy arbitrażowe na świecie

- Największe znaczenie mają **międzynarodowe trybunały arbitrażowe**
- **Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze (1899r.)**
  - Spory między podmiotami prywatnymi, a także państwami
  - Stosuje ustawę modelową o międzynarodowym arbitrażu handlowym UNCITRAL
  - Rozstrzygał m. in. roszczenia akcjonariuszy koncernu Jukos przeciwko Rosji
- **Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy przy Międzynarodowej Izbie Handlu (1923r.)**
  - W 2011 r. rozpoznał 793 sprawy, przeciętnie w ciągu 6 miesięcy
- **Międzynarodowe Centrum Rozwiązywania Sporów Inwestycyjnych**
  - Arbitraż w sprawach międzynarodowych inwestycji
  - Spory między państwami a inwestorami
  - Przeciwko Polsce: arbitraż w sprawie fabryki osocza krwi (afery LFO), prywatyzacji Nadodrzańskich Zakładów Przemysłu Tłuszczowego w Brzegu

Sądy Arbitrażowe w Polsce

- **W Polsce ok. 90 sądów arbitrażowych (dane szacunkowe)**
- **Sąd Arbitrażowy przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie**
  - W 2013 roku 350 spraw wartych 1 mld zł
- **Sąd Arbitrażowy przy Konfederacji Lewiatan**
  - W 2013 roku wpływ 56 spraw
- **Sąd Polubowny przy Komisji Nadzoru Finansowego**
  - Spory między klientami a instytucjami finansowymi podlegającymi nadzorowi KNF
  - W 2013 roku 171 spraw

Branżowe sądy arbitrażowe w Europie

- **Transport and Maritime Arbitration Rotterdam-Amsterdam (TAMARA)**
  - Arbitraż w sprawach budowy statków, szkód w trakcie transportu, wynajmu kontenerów itp.
  - E-arbitraż na platformie internetowej
- **Instytut Arbitrażu (Institute of Arbitration)**
  - Budownictwo, nieruchomości, transport, logistyka, przemysł itp.
  - Rocznie 325 spraw z czego połowa prowadzona za pośrednictwem Internetu
- **Sportowy Sąd Arbitrażowy (CAS)**
  - Najwyższa władza sądownicza w zakresie orzeczeń MKOL, FIFA, UEFA
  - W 2012 roku 374 sprawy

Arbitraż kolejowy w Polsce i na świecie

- W Europie i na świecie brak *stricte* kolejowych sądów arbitrażowych
- W Europie najślynniejszy przypadek arbitrażu dot. linii kolejowej to **Iron Rhine** dot. trasy pomiędzy portem w Antwerpii a Moenchengladbach w Niemczech
- Spór na gruncie praw Belgii do ponownego otwarcia trasy
- Arbitraż prowadził **Stały Trybunał Arbitrażowy w Hadze**
- W Stanach Zjednoczonych i Kanadzie arbitraż kolejowy na linii pracodawca – związki zawodowe
- **Centrum Mediacji i Arbitrażu Transportu**
  - Powstał w grudniu 2013 roku
  - Rozstrzyga spory z zakresu transportu

Arbitraż to nie mediacja

- Uwikłanie w spór nie oznacza od razu konieczności wystąpienia na tradycyjną drogę sądową.
- Możliwe alternatywne rozwiązanie sporu na drodze arbitrażu lub mediacji
- Arbitraż to zatem forma rozstrzygania sporów prawnych, niezwiązana z państwowym wymiarem sprawiedliwości (tzw. Sądy niepaństwowe)
- Wyrok sądu arbitrażowego zastępuje wyrok sądu powszechnego
- W trakcie mediacji strony zawierają ugodę, natomiast w sądzie arbitrażowym rozstrzygana jest kwestia, która strona ma rację
- Mediacja nie gwarantuje, że dojdzie do zawarcia ugody
- Po nadaniu i klauzuli wykonalności wyrokowi staje się on tytułem wykonawczym

Ile trwa i kosztuje postępowanie przed sądem arbitrażowym?

- Średnia długość procedowania sądu arbitrażowego wynosi 6,5 miesiąca
  - W 2013 roku **Sąd Arbitrażowy przy Konfederacji Lewiatan** wydawał wyroki **po 4,5 miesiąca** od wyznaczenia zespołu arbitrów
- Czas trwania postępowania przed sądem powszechnym to **ok. 2 lata**
- **Koszt postępowania uzależniony jest od sądu arbitrażowego**
  - Centrum Mediacji i Arbitrażu Transportu 3% wartości przedmiotu sporu nie mniej niż 10 tys. zł i nie więcej niż 80 tys. zł
  - W sądzie powszechnym 5% wartości przedmiotu sporu nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 100 tys. zł;

Zalety arbitrażu:

- **Elastyczność**
  - Wybór sądu arbitrażowego i arbitrów
- **Szybkość postępowania**
- **Pełna tajność**
  - Posiedzenia sądu arbitrażowego odbywają się przy tzw. Drzwiach zamkniętych, nie są obecne osoby postronne, a rozstrzygnięcie sądu nie jest podawane do publicznej wiadomości
- **Fachowość arbitrów**
- **Korzyści finansowe**

Jak rozstrzygnąć spór na drodze arbitrażu?

- Arbitraż odbywa się **tylko za zgodą stron**
- Zgoda ta może być wyrażona poprzez **zapis na sąd polubowny**:
  - Zawarcie klauzuli arbitrażowej w dowolnej umowie -> poddaje pod rozstrzygnięcia sądu arbitrażowego spory mogące wyniknąć z danej umowy w przyszłości
  - Zawarcie osobnej umowy, na mocy której sprawy z określonego stosunku prawnego lub umowy poddawane są pod rozstrzygnięcie sądu arbitrażowego
- **Umowa nie określa sądu właściwego**
  - Sprawa może być rozpoznana przez sąd arbitrażowy po wyrażeniu zgody przez pozwanego
- **Przykładowa klauzula arbitrażowa:**
  - *„Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy lub powstające w związku z nią będą rozstrzygane przez Sąd Arbitrażowy przy Centrum Mediacji i Arbitrażu Transportu Sp. z o.o. stosownie do Regulaminu tego Sądu obowiązującego w dacie wniesienia pozwu.”*

Sąd Arbitrażowy i arbitrzy

- Uproszczenie postępowania, spór toczy się na podstawie regulaminu danego sądu
- Co do zasady strony decydują o wyborze arbitra
- **Arbiter:**
  - Os. fizyczna, mająca pełną zdolność do czynności prawnych
  - Arbiter z listy arbitrów danego sądu arbitrażowego
  - Doświadczony prawnik;
  - W Centrum Mediacji i Arbitrażu Transportu spór rozpoznawany przez 3 arbitrów z czego jeden zawsze jest arbitrem branżowym
  - Wynagrodzenie arbitra uwzględnione jest w kwocie opłaty od wpisu sądowego

Przebieg postępowania

- Sąd arbitrażowy może udzielić zabezpieczenia
- Postępowanie oparte na zasadzie równości stron i bezstronności arbitrów
- Możliwość przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadków, dokumentów, oględzin
- Nie stosuje się w postępowaniu dowodowym środków przymusu (grzywna, przymusowe doprowadzenie)
- Możliwość powołania biegłych
- Możliwość zastosowania zasady słuszności

Odwołanie od wyroku sądu arbitrażowego

- Postępowanie kończy się wyrokiem (może zostać zawarta ugoda)
- **Co do zasady postępowanie przed sądem arbitrażowym jest jednoinstancyjne**
  - Strony mogą postanowić odmiennie
  - Postępowanie przed Sądem Arbitrażowym KIG jest jednoinstancyjne
  - Regulamin Centrum Mediacji i Arbitrażu Transportu przewiduje postępowanie dwuinstancyjne
  - Dwuinstancyjność nie oznacza przekazania sprawy do sądu powszechnego, rozpoznanie apelacji ma miejsce w obrębie danego sądu arbitrażowego

Wykonanie wyroku sądu arbitrażowego

- Wyrok sądu arbitrażowego lub ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu powszechnego
- Sąd powszechny uznaje wyrok sądu arbitrażowego lub stwierdza jego wykonalność
- Sąd sprawdza jedynie formalne podstawy do uznania wyroku lub nadania mu klauzuli wykonalności
- Nie sprawdza wyroku pod kątem zasadności roszczenia
- Po uzyskaniu klauzuli wykonalności możliwe wszczęcie postępowania egzekucyjnego

Arbitraż w 7 krokach:

- Klauzula arbitrażowa
- Pozew Opłaty arbitrażowe
- Odpowiedź na pozew
- Wybór arbitrów
- Rozprawa
- Wyrok
- Egzekucja